

DANI BRESTOVAČKE BANJE

DAY OF BRESTOVACKA BANJA

Aleksandar Disterlo, DMI Bor
Žan Disterlo, DMI Bor, raurora@ptt.yu

IZVOD

Sve akcije društvenog karaktera kao i manifestacije usmerene su ka unapređenju životne sredine i zdravlja uopšte a namenjene su prvenstveno mlađoj populaciji. " Dani Brestovačke Banje" u okolini Bora jedna je takva akcija u nizu održanih u toku godine. Akcija se održava na dan Preobraženja Gospodnjeg što ima i širi etnološki značaj. Sama akcija obuhvata oko 1000 posetilaca, stanovnika, učesnika. Među njima je broćano najviše dece školskog uzrasta, bilo kao posetioci ili učesnici. Aktivnosti su se odvijale na lokalitetu Brestovačke Banje kod (Miloševog konaka) i okolnih izvorišta termalnih voda, gde je još u vreme Miloša Obrenovića, baron Herder istražio i ispitao termalne vode i utvrdio njihovo lekovito svojstvo. Podsećanje na te dane izveli su glumci narodnog pozorišta iz Beograda sa kulturno umetničkim društvima iz sela Brestovca kao i KUD-a iz Bora. Pozitivan odnos prema prirodi i lokalitetu kao socijalnom okruženju dovodi do smanjenja ekološkog konflikta u ovoj ekološki dosta zagađenoj ekološkoj sredini i osnova je za razvoj unapređenja životne sredine.

ABSTRACT

All off actions community character as like end manifestation direct to health environment end but to assing in the first place younger population. "Day of Brestovacke Banje" in surroundings Bor was happened in row to keep preserve in the course year. Actions to keep preserve in day convert to another religion God what to have end wide ecological significance. Only actions to put ones arms around 1000 to visit, population, participant. In the interval meanwhile is numerical at the most school children, any one visit or population. Actions to unwind in locality Brestovacke Banje at home (Milosev overnight stay) end neighbouring source thermal water, where is in time Milosa Obrenovica, baron Herder investigation end to examine termal water end establish their medicinal characteristic. To remind here day execution actor national theatre in Beograd end curtural artistic society in vilage Brestovac end CUD in Bor. Positive relation toward natural end locality any one social surround bringing decrease ecological conflict in this ecological enough pollution ecological middle end fundation is for development to advance life existence middle.

UVOD

Tokom Prvogsrpskog ustanka protivu Turaka u ovom delu naše zemlje hrabrošću se ističu Veljko Petrović i Milenko Stojković. Sliv Crne reke (Crni Timok) pripojen je Srbiji 1833. godine. Bio je to svojstven povod knezu Milošu Obrenoviću da poseti Brestovac i njegovu banju, za čije se lekovite izvore posebno interesovao. Iz 1834. godine potiču prve hemijske analize vode doktora Hrušauera izvršene u Beču. Iz 1834. godine postoji zapis o boravku kneginje Ljubice Obrenović u Brestovačkoj Banji. Tada su ovde boravili i hajduk Veljko Petrović, njegov brat Milutin Petrović, kao i Jevrem Obrenović, brat kneza Miloša. Nemirni duh kneza Miloša ne miruje. On poziva u Srbiju rudarskog stručnjaka iz Rura barona Sigmunda Augusta Volfganga Herdera sa zadatkom da istraži ležišta ruda i soli u Srbiji. Ovaj preduzumljivi Namac 1835. godine izvršio je hemijske analize vode 12 mineralnih izvora iz Srbije, među kojima i iz Brestovačke Banje. Lekovita svojstva termomineralnih izvora Brestovačke Banje upoređivao je sa nekim banjama u Tirolu i Švajcarskoj. To je bio podstrek knezu Milošu da između 1835. i 1837. godine u Brestovačkoj Banji izgradi slikovit konak, koji je posle više rekonstrukcija i danas jedan od najprivlačnijih objekata u banji. Detaljno je restauriran 1970. godine, kada je dobio funkciju muzeja " Brestovačka Banja u doba Kneza Miloša". Za konak kneza Miloša se konstantuje da je prilično velika zgrada u osnovi pravougaonog oblika. Jedinstvene je konstrukcije sa mirnom fasadom. Široka ispadajuća streja i krov pokriven ćeramidom, sa dimnjacima i doksatom skladno se uklapaju u celinu. Zgrada je građena u bondruku sa profilisanim gredama od hrastovine na uglovima, koje istovremeno služe kao konstruktivni i dekorativni elementi. Prilikom boravka u Brestovačkoj Banji Miloš je vodio uobičajeni život, bez većih pretenzija na

luksuz. Knez se iza ručka i obavezne kafe i čibuka po običaju odmarao zahtevajući za vreme odmora apsolutnu tišinu. Veoma lepa priroda Banje pružala je uslove za šetnju i izlete. Knez je posle kupelji i odmora povremeno izlazio u šetnju do okolnih banjanskih izvora, naročito do gornjeg kladenca.

Od interesa je i akcija kneza Aleksandra Karađorđevića koji je 1856. godine u Brestovačkoj Banji, suprostavljajući se državnomsavetu, podigao "Zdanje" kasnije nazvano "Knežev dvorac". Zgrada se nalazi nedaleko od turskog kupatila i Miloševog konaka i okružena je bujnom šumskom vegetacijom. Ima oblik pravougaonika i prostranije prostorije na spratu nego u prizemlju, jer je podignuta na strmom terenu. Zidan je po uzoru na gradsku arhitekturu zapada i pored ostalog ima salu sa balkonom i četiri sobe. " Knez Aleksandar je inače, u Banji provodio leto u kupanju i odmoru. Povremeno je sa pratnjom išao u lov na divljač, kojom je okolina Banje tada bila bogata. Knez je za vreme svojih boravaka u Brestovačkoj Banji nastojao da živi poput evropskih vladara. Knežev dvor i način života u njemu uređivali su po ugledu na evropske dvorove. Uveden je red i ceremonijal poput onih u letnjim rezidencijama evropskih knezova".

Uslovi za boravak i lečenje su se poboljšali, jer su izgrađeni još neki objekti. Brestovačka Banja se u to vreme daleko pročula po svojoj lekovitosti. Treba istaći da se u Brestovačkoj Banji 1905. godine lečio kralj Petar I Karađorđević, koji je sagradio kupatilo, koje je i danas, posle detaljne rekonstrukcije u upotrebi.

Doktor Stevan Mačaj prvi i najbolji poznavalac Brestovačke Banje potencira njena lekovita svojstva i ukazuje na veliki doprinos kneza Miloša prepoznavanju banje. Iz 1897. godine poznat je rad doktora Laze Ilića o Brestovačkoj Banji objavljen u Srpskom arhivu za celokupno lekarstvo. Iz izveštaja saznajemo da je 1896. godine banju posetio 451 gost, ali ih je bilo znatno više, jer mnogi izbegavaju prijavljivanje i pregled kod lekara, već se samoinicijativno leče.

Prema Herderu, pet glavnih izvora iz pukotina u stenama se odlikuju velikim sadržajem sumporovitog nitrata i magnezijuma, drugi su toliko bogati solima ugljične kiseline da ih je prof. Pančić stavio ispred svih srpskih i odmah iza karlobadskih.

Zadnjih nekoliko godina Banja dobija na svom sadržaju i kao turističko mesto i kao ekonomsko, korišćenjem mineralnih izvora i pokretanje rada male punionice vode, gajenju pečuraka, banjsko lečenje... Osmišljena je i turistička manifestacija "Dani Brestovačke Banje" koja se održava svake godine u vreme slavlja (Preobraženje Gospodnje).

Na samoj teritoriji opštine Bor se u okviru LEAP-a sprovodi pozitivan stav prema prirodi i fizičkom kao i socijalnom okruženju. Pored drugih aktivnosti predviđenih Projektom LEAP-a, planiran je i niz društvenih akcija i manifestacija jedna od njih su i tradicionalni "Dani Brestovačke Banje".

CILJ

Rad je imao za cilj da prikaže jednu u nizu društvenih akcija koje se u okviru LEAP-a odvijaju u Borskoj opštini u kojoj građani, deca školskog i predškolskog uzrasta razvijaju i stiču pozitivne stavove prema prirodi i socijalnom okruženju u kome odrastaju i edukuju se u oblasti unapređenja zdravlja i zaštite životne sredine.

"Dani Brestovačke Banje", je društvena akcija i manifestacija gde su predškolska i školska deca ciljna grupa. Koristeći različite oblike komunikacije (pevanje, pokreti, simbolika, igra) i demonstraciju, ostvaren je najveći broj aktivnosti tokom manifestacije.

MANIFESTACIONE AKTIVNOSTI

Sa ciljem da se promoviše unapređenje zdravlja i životne sredine, SO Bor, Centar za kulturu SO Bor i KUD "Đido" iz sela Brestovca (na slici) je organizovala društvenu manifestaciju pod nazivu "Dani Brestovačke Banje". Upućeni su pozivi posredstvom sredstava javnog informisanja građanima, školskoj i predškolskoj populaciji za učešće u ovoj manifestaciji. U selima Borske opštine pozivi su upućeni kulturno umetničkim društvima koja okupljaju decu i omladinu da svojim dramskim, i muzičkim predstavama iskažu svoje poruke zdravom prirodnom načinu života na lokalitetu održavanja manifestacije i svom mestu življenja. Zamišljeno je da se manifestacija održi u centru Brestovačke Banje gde se nalazi konak Kneza Miloša, dolaskom u zapregama njegovog brata, Jevrema Obrenovića, kneginje Ljubice i barona Herdera, pozdravili su okolni meštani, okrepljenjem u konaku i u šetnji banjom, razgovoru sa meštanima, probanju tradicionalna jela, obilasku mineralnih izvorišta i uz šetnju i pratnju svih prisutnih ponovo zapregama polako napusti banju.

Za ovakvu priliku pozvani su glumci Beogradskog dramskog pozorišta koji su meštane podsetili na pomenute likove iz davne prošlosti i burne istorije. Sama manifestacija je počela u rane jutarnje sate pripremanjem tradicionalnih jela i pića iz ovoga kraja. U cilju obeležavanja i verskog praznika Preobraženja Gospodnjeg u Brestovačkoj Banji je u te rane jutarnje sate bilo mnogo posetilaca tako da je do podneva bilo preko 1000 posetilaca i učesnika. Glavni akteri su bila deca kao učesnici folklornih grupa. Dolazak i šetnja banjom od strane glumačke ekipe koja je svojim glumom

stvarala atmosferu prisutnosti istoriskih ličnosti koje su prisno vezane za banjske detalje, doprinosi zdravom boravku velikog broja ljudi na čistom vazduhu, konzumiranju prirodne čiste lekovite vode, i narodnih tradicionalnih jela. U tradicionalnim narodnim pesmama i igrama prikazano je koliko je zdravije živeti na selu u poređenju sa gradskom sredinom. Meštani su razmišljali o zaštiti životne sredine i što boljem uređenju Banje. Kao podsećanje na ekološko zagađenje, bilo je prisustvo mladih izviđača koji su budno pratili da se ne prljaju zelene površine uz ekološki moto: "Ne očekuj od prirode više nego što si joj dao! Brini o vazduhu pre nego što ga ugledaš! Ako otpad odlažeš na pravo mesto smanjićeš dodatno uništenje prirode!"

Manifestacija je bila medijski praćena na lokalnoj televiziji uz polusatnu specijalnu emisiju kao i na lokalnom radiju i novinama.

Slika 1. KUD "Đido"

Fig 1. KUD "Đido"

ZAKLJUČAK

Pozitivan odnos prema prirodi smanjuje ekološki konflikt u industrijski razvijenim sredinama i osnova je za razvoj unapređenja životne sredine. Samim tim i realizacija Projekta LEAP-a. Društvene manifestacije ovakvog karaktera sa ciljem unapređenja životne sredine, čiji su učesnici deca i omladina stvaraju zalag za ekološki svetlu budućnost.

LITERATURA

1. Stevan S. (1997.) Brestovačka Banja, 4-9, Turistička organizacija opštine Bor, Bor